

21.08.2013թ.

ք. Երևան

ԿԱՐԾԻՔ

**Արմեն Դարբինյանի կողմից «Քաղաքական հետազոտությունների կենտրոն»
ՄՊԸ-ի դեմ բերված դիմումի հիման վրա հարուցված դատական գործի
կապակցությամբ**

1. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

2012թ.-ի օգոստոսի 18-ին «Քաղաքական հետազոտությունների կենտրոն» ՄՊԸ-ին պատկանող www.n-idea.am կայքում հրապարակվել է ՀՀ նախկին վարչապետ, Սլավոնական համալսարանի ռեկտոր Արմեն Դարբինյանի վերաբերյալ հոդված հետևյալ վերնագրով. «Արմենչիկ Դարբինյանը վճարել չի սիրում, ինչու՞ պիտի սիրի որ, եթե պաշտպանվում է հայկական պետության կողմից»: Արմեն Դարբինյանը դիմել է Երևանի Կենտրոն և Նորք- Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարան, նշելով, որ հոդվածի մի շարք արտահայտություններ վիրավորական ու զրպարտող են և պահանջել է պարտավորեցնել պատասխանողին հրապարակավ ներողություն խնդրել և վճարել փոխհատուցում 1 մլն դրամի չափով վիրավորանքի դեմ, 2 մլն դրամ զրպարտության դեմ, 1 մլն դրամ փաստաբանի վարձատրության և 84 հազար դրամ վճարված պետական տուրքի դեմ: Հայցվորը վիրավորական է համարել հետևյալ արտահայտությունները.

1. *...Եվ ահա այսօր Արմենչիկ Դարբինյանը՝ նորահայ իրականության այդ նապոլեոնակերպ ֆենոմենը, վրդովվել է Սյուզան Միմոնյանի հոդվածից: Facebook-ի իր էջում այդ ցռանը գրել է ...»:*
2. *«...Ուշադրություն դարձրեք, թե ինչպես է այդ ոչնչությունը, այս խղճուկ ցռանը, որը իսկում է մեր երեխաների հացը /ի դեպ, սպառնալիքի տակ են Հայաստանի բոլոր /ոչ էլիտար/ երեխաները, ցռան Դարբինյանին առայսօր հաջողվել է իսկել իմ երեխայի, Սերոբյանի ու էլի շատերի երեխաների հացը, բայց դա չի նշանակում, թե նա դրանով կկշտանա...»:*

3. «... Թեկուզն այն բանի համար, որ Վազգենը կանոնավորապես /գրեթե ամեն օր/ դաստիարակչական գործողություններ էր կազմակերպում արմենշիկակերպ ուռողների հանդեպ...»:

Հայցվորը զրպարտող է համարել հետևյալ հայտարարությունները.

1. պետությունը նրան թույլ է տվել ապրել իրավական դաշտից դուրս, այլ բարիքներ էլ է նվիրել, որոնք նա կարողացել է «ցրել»,
2. պետությունն Արմենշիկ Դարբինյանին թույլ է տալիս անպատիժ մտնել Հայաստանի հասարակ քաղաքացիների գրպանը, նրանց նյութական վնաս հասցնել,
3. այսպես, այս փառահեղ վարչապետն ամբողջ կյանքում սնվել է գողացած մտով և մսամթերքով /այսինքն անվճար/, քանի որ նրա պապան մսի կոմբինատն էր թալանում տնօրենի կարգավիճակում, իսկ մինչ այդ Արմենշիկ Դարբինյանը մինչ այդ սնվում էր թելմանցքով,
4. ցոան Դարբինյանին առ այսօր հաջողվել է խլել իմ երեխայի, Սերոբյանի ու էլի շատերի երեխաների հացը,
5. Վազգենն Արմենշիկ Դարբինյանին /վարչապետ եղած ժամանակ/ իր մոտ է կանչել այդ ժամանակվա ֆինանսների նախարար Սանդոյանի հետ, հայիոյել ամենահետին խոսքերով և ծեծելով համարյա թե մահվան դուռը հասցրել»:

Դատական քննության ընթացքում պատասխանողը վերը նշված արտահայտությունները ներկայացրել է որպես գնահատական-դատողություններ, որոնք ենթակա չեն ապացուցման և այդ առումով եզրահանգել, որ իր մոտ բացակայել է վիրավորելու դիտավորությունը և որ իր վրա չպետք է դրվի այդ արտահայտությունները ապացուցելու պարտականություն:

Առաջին ատյանի դատարանը հայցը բավարարել է մասնակիորեն. դատարանը որոշել է, որ վերը նշված արտահայտությունները վիրավորական ու զրպարտող են, սակայն զգալիորեն նվազեցրել է փոխհատուցման չափը և սահմանել 200,000 դրամ վիրավորանքի, 200,000 դրամ զրպարտության, 150,000 դրամ փաստաբանի և 8,000 դրամ պետական տուրքի դիմաց: Դատարանը պատասխանողին պարտավորեցրել է նաև հրապարակավ ներողություն խնդրել:

Վերաքննիչ դատարանը հատկապես անդրադարձել է վերը նշված արտահայտությունները գնահատական-դատողություն լինելու մասին պատասխանողի փաստարկներին և կատարել հետևյալ եզրահանգումները.

«... վիճարկվող տեղեկատվության դատողություն հանդիսանալու հանգամանքը պարզելու համար, անհրաժեշտ է պարզել «դատողություն» բառի բուն իմաստը: Տրամաբանությունում դատողությունը մտածողության այն ձևն է, որն իրենից

ներկայացնում է հասկացությունների համակցություն, որոնցից մեկը (սուբյեկտ) որոշվում և բացվում է մյուսի միջոցով (պրեդիկատ): Բանասիրությունում դատողություն է հանդիսանում կարծիքներ, խորհուրդներ, համոզմունքներ ունկնդրելու հիման վրա կատարված եզրահանգումը, ենթադրությունը, մեկնաբանությունը, պարզաբանումը: Այս պարագայում տրամաբանության տեսանկյունից բացակայում է պրեդիկատը, առկա է միայն սուբյեկտը (...«պետությունն Արմենյիկ Դարբինյանին թույլ է տալիս անպատիժ մտնել Հայաստանի հասարակ քաղաքացիների գրպանը, նրանց նյութական վնաս հասցնել», «...այս փառահեղ վարչապետն ամբողջ կյանքում սնվել է գողացած մսով և մսամթերքով /այսինքն անվճար/, քանի որ նրա պապան մսի կոմբինատն էր թալանում տնօրենի կարգավիճակում, իսկ մինչ այդ Արմենյիկ Դարբինյանը մինչ այդ սնվում էր թելմանցքով» և այլն), բանասիրական տեսանկյունից բացակայում են թե խորհուրդները, համոզմունքները, և թե դրանց հիման վրա կատարված ենթադրությունները, մեկնաբանությունները, պարզաբանումները, եզրահանգումները: Առկա է միայն միանշանակ փաստացի տվյալների վերաբերյալ պնդում, հայտարարություն, ներկայացում: Նման պայմաններում վերաքննիչ բողոք բերող անձի վերը շարադրված փաստարկը հիմնավոր չէ»:

Այսպիսով, առաջին ատյանի և վերաքննիչ դատարանները վիճահարույց բոլոր արտահայտությունները դիտել են որպես փաստի մասին հայտարարություններ:

2. ԵԶՐԱՀԱՆԳՈՒՄ

Խորհուրդը ողջունում է դատարանի կողմից «դատողություն» եզրույթի մեկնաբանման կապակցությամբ, քանի որ գտնում է, որ դատական պրակտիկայում ձևավորվել է մի մոտեցում, որի շրջանակներում դատավարության կողմերը հաճախ փորձում են փաստի մասին սովորական հայտարարությունը ներկայացնել որպես գնահատական-դատողություն:¹ Ավելին, երբեմն նույնիսկ դատարաններն են փաստի մասին հայտարարությունը, այդ թվում նաև արտահայտված կարծիքը, ներկայացնում որպես գնահատական-դատողություն:²

¹ Տե՛ս ՏՎԽ թիվ 12 կարծիքը Գլենդել Հիլզն ընդդեմ «Ժամանակ» օրաթերթի դեմ:

² Տե՛ս, օրինակ, ՏԴ1-0177/02 գործով Տավուշի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանի 27/04/2012թ. և 22/03/2013 վճիռները «Իջևանի ՃՇՇ» բաժնետիրական ընկերությունն ընդդեմ Իջևան հեռուստաընկերության և լրագրող Նաիրա Խաչիկյանի գործով, որոնցում դատարանը փաստի մասին սովորական հայտարարությունը կամ արտահայտված կարծիքները ներկայացնում է որպես գնահատական-դատողություն:

Այս առումով Խորհուրդը գտնում է, որ վաղուց ծագել էր «գնահատական-դատողություն» եզրույթի դատական մեկնաբանության անհրաժեշտություն իրավակիրառ պրակտիկայում:

Այդուհանդերձ, Խորհուրդը համամիտ չէ դատարանի հետ, որ խնդրո առարկա բոլոր արտահայտությունները փաստի մասին հայտարարություններ էին, հետևաբար և չէին կարող գնահատական-դատողություններ լինել:

Նմանապես, Խորհուրդը համաձայն չէ նաև պատասխանողի դիրքորոշման հետ, որ նշված բոլոր արտահայտությունները գնահատական-դատողություններ էին: Խորհուրդը կարծում է, որ դատարանի և հայցվորի կողմից վիրավորական գնահատված արտահայտությունների շարքում բազմաթիվ արտահայտություններ գնահատական-դատողություններ էին, այլ ոչ թե «*փաստացի տվյալների վերաբերյալ պնդում*»: Օրինակ, «*նապուլեոնակերպ ֆենոմենը*» արտահայտությունը չի կարող դիտվել որպես փաստի մասին հայտարարություն, քանի որ դա անձի սուբյեկտիվ տպավորության, այլ ոչ թե փաստի հիման վրա հնչեցված գնահատական է: Նմանապես, վիճահարույց պարբերություններում բազմաթիվ արտահայտություններ իրենց բնույթով գնահատական-դատողություններ էին, այլ ոչ թե փաստի մասին հայտարարություններ, որոնք դատարանը չի գնահատել որպես այդպիսին:

Խորհուրդը կարծում է, որ խնդիրը մասամբ օրենսդրության թերությունն է: Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածը չի տալիս «գնահատական-դատողություն» հասկացության ինքնուրույն սահմանումը: «Վիրավորանք» հասկացությունը սահմանված է նշված հոդվածի 2-րդ մասով, որը նշում է միայն հրապարակային «արտահայտության» մասին, որը հավասարապես կարող է վերաբերվել թե՛ փաստի մասին հայտարարությանը, թե՛ գնահատական-դատողությանը՝ առանց առանձին տարանջատելու այս երկու իրարից տարբերվող հասկացությունները: Թեև դատարաններն իրենց որոշումներում շարունակաբար և հետևողականորեն անդրադառնում են այս հասկացությանը, սակայն օրենսդրական կարգավորման բացակայության պատճառով երբեմն ստեղծվում են իրավիճակներ, երբ դատավարության կողմերը փաստի մասին հայտարարությունն ընկալում են որպես գնահատական-դատողություն, կամ, ինչպես տվյալ դեպքում, գնահատական-դատողությունն է ընկալվում որպես փաստի մասին հայտարարություն: Արդյունքում, սույն գործով պատասխանողից պահանջվել է ապացուցել բոլոր վիճահարույց արտահայտությունների, այդ թվում նաև

գնահատական-դատողությունների ճշմարտացիությունը, որոնք ենթակա չեն ապացուցման:³

Խորհուրդը գտնում է, որ եթե խնդրո առարկա հայտարարությունն անձի սուբյեկտիվ, այլ ոչ թե փաստի հիման վրա հնչեցված գնահատականն է մեկ այլ անձի մասին, տվյալ հայտարարությունը պետք է քննվի վիրավորանք հասկացության ներքո՝ որպես գնահատական-դատողություն, այլ ոչ թե զրպարտության հասկացության ներքո՝ որպես փաստի մասին հայտարարություն:

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդ

Շուշան Դոդոյան (Խորհրդի քարտուղար) - Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի նախագահ

Մանանա Ասլամազյան - «Լրատվության այլընտրանքային ռեսուրսներ» ծրագրի տնօրեն

Բորիս Նավասարդյան – Երևանի մամուլի ակումբի նախագահ

Արամ Աբրահամյան - «Առավոտ» օրաթերթի գլխավոր խմբագիր

Արա Ղազարյան - «Արնի Քնսալթ» փաստաբանական գրասենյակի փոխտնօրեն

³ Տե՛ս նմանատիպ իրավիճակի վերլուծությունը եվրոպական դատարան Նովայա Գազետա վ Վորոնեժե ընդդեմ Ռուսաստանի գործով վճռում (թիվ 27570/03, 21/12/2010, § 52):